Przesyłka opłacona ryczałtem

AIDAS

VILNIAUS LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS
eina tris kartus savaitėje

DUODA NEMOKAMUS PRIEDUS
Ūkininkams – „ŪKININKĄ"
Vaikams – „VARPELĮ"

Nr. 40 (122) | Vilnius 1939 m. balandžio 4 d. (antradienis) | Antri metai

Šiame numeryje

Čemberleno ir Hitlerio kalbos. Ministras Bekas Londone. Baltijos valstybių neutralumo klausimas.

TUŠČIOS KALBOS

Jau praėjo kelios savaitės, kai visuose laikraščiuose pilna įvairiausių žinių apie politiką. Į kurį laikraščio puslapį pažiūri, ten vis politika: žinios, pranešimai, straipsniai. Atrodo, kad žmonės save ir savo vargus, savo kasdienį gyvenimą pamiršo ir visi galvoja, kalba, domisi tik politikos įvykiais. Ir tikrai kažkas panašiai darosi: Mieste ir kaime, turtingi ir beturčiai, visi politikuoja, vieni kitiems pasakodami savo nuomones, pranašaudami, kas bus ryt poryt ir, kaip paprastai tokiais atvejais, žmonės prikalba visokiausių nebūtų dalykų.

Toksai politikos gyvenimu susidomėjimas yra neblogas reiškinys, bet negerai, kai žmonės vieni kitiems pasakoja visokius prasimanymus, iš kurių vienas kitas padaro toli einančias išvadas.

Atsimenu 1914 metais prasidėjusį karą. Kas buvo paimtas į kariuomenę, tas nuėjo kariauti, o kas liko namie, tas ramiai dirbo. Bet buvo ir tokių, kurie rankas susidėję vaikščiojo, laukdami nepaprastų įvykių. Toksai laukimas baigėsi tuo, kad po mėnesio kito nepaprastų įvykių mėgėjai neturėjo ko valgyti. O tie, kurie į nieką neatsižvelgdami dirbo, visada turėjo duonos kąsnį. Netgi praėjus frontui, netgi visą kraštą užgulus sunkiai vokiečių okupacijai, kaimo žmonės-ūkininkai lengviau už kitus gyveno.

O anuomet žmonės daug mažiau skaitė laikraščių, mažiau nusimanė. Tačiau sveikas žmonių nujautimas jų neapvilė. Šiuo metu yra geriau tuo, kad ir kaime nėra beveik tos pirkios, kur neateitų vienas ar ir keli lietuviški laikraščiai. Netrūksta ir tokių susipratusių kaimo žmonių, kurie, šalia to ar kito Vilniaus lietuviško laikraščio, prenumeruoja vieną kitą lietuvišką laikraštį iš Amerikos ar iš Lietuvos. Taigi, mūsų krašte šiuo metu spausdintas lietuviškas žodis nėra pirmiena, bet kasdienė daugelio gyventojų duona.

Iš to reikėtų padaryti išvadą, kad dabar žmonės mažiau turėtų užsiimti visokiais pramanytais gandais, nes juk laikraščiai nepraleidžia jokio svarbesnio įvykio, nieko nenutyli ir apie viską parašo, skaitytojams praneša. Esame tikri, kad kaimas jau spėjo įsitikinti, jog lietuviški laikraščiai niekų nerašo, o praneša kuo trumpiau ir kuo suprantamiau visus svarbesnius politinio, kultūrinio ir ekonominio gyvenimo įvykius.

Tiesa, yra kartais dalykų, apie kuriuos laikraščiai negali parašyti. Tačiau tokių paslaptingų dalykų yra nedaug, o šiaip apie viską rašoma, aptariama, pranešama. Reikia, pavyzdžiui, žinoti, kad kiekvieno laikraščio, ypač dažniau leidžiamo, redakcija stengiasi kaip galima greičiau sužinoti visokias naujienas, jas surašyti ir įdėti į laikraštį. Visa tai daroma ne savo malonumui, bet skaitytojų naudai, ne tam, kad jiems visokių nesąmonių prirašyti, bet tam, kad skaitytojai, gavę laikraštį ir jį perskaitę, žinotų, kas kur darosi, kas yra naujo plačiame pasaulyje.

Žinoma, sunku užkirsti kelias gandams, arba, kaip sakoma, neužriši niekam burnos, bet ar nebūtų sveikiau, kad žmonės mažiau kalbėtų, mažiau skleistų pramanytų paskalų, rečiau iš adatos skaldytų vežimus, o daugiau dirbtų. Iš visokių kalbų turėsime tiek naudos, kaip iš ožio pieno, o darbas niekuomet dovanai nenueina. Negalima atsitraukti nuo darbo, nuo savo pareigų net sunkiausiais laikais. O juo labiau negalima pamesti kasdienio užsiėmimo dėlto, kad žmonėse pasklido įvairiausių paskalų, kad visi aplinkui kalba, kaip būbnan muša, jog ryt poryt bus taip ir kitaip. Tuo tarpu praeina diena, kita, pradedame po truputį pamiršti žmonių tuščias kalbas, nes gyvenimas eina savo keliu.

Taigi šiuo metu paplitusias kaime, o iš dalies ir mieste į visokias paskalas, reikėtų žiūrėti kritiškiau, nedaryti iš to išvadų, negyventi pagal žmonių kalbas, bet patiems kuo mažiau kalbėti ir savo protą turėti. Tiesa, gyvenimas eina šuoliais, kartais įvyksta tai, ko nieks nelaukia. Bet vis dėlto reikėtų daugiau pasitikėti laikraščiais, atidžiai sekant dedamas žinias ir įvairius straipsnius, ir patiems mažiau užsiimti tuščiomis paskalomis.

Taip yra visame kultūringame pasaulyje, taip turėtų būti ir pas mus. Mažiau tuščių kalbų, daugiau darbo.

Anglija pasižadėjo remti Lenkiją

Kovo 31 d. Anglijos parlamente premjeras Čemberlenas padarė labai svarbų pranešimą. Tą dieną apie 15 valandą atėjęs į parlamentą, premjeras Čemberlenas pasakė:

„Anglijos vyriausybė oficialiai nepatvirtino gandų apie ruošiamą puolimą prieš Lenkiją. Todėl tų gandų nereikia laikyti tikrais. Bet, jeigu prasidėtų kokia nors akcija, kuri sudarytų Lenkijos nepriklausomybei pavojų ir jeigu tai akcijai Lenkijos vyriausybė pasipriešintų visomis tautos jėgomis, tai Anglijos vyriausybė būtų tos nuomonės, kad privalo Lenkijos vyriausybei padėti kiek išgalėsianti. Tuo reikalu Lenkijos vyriausybė jau yra užtikrinta. Prancūzijos vyriausybė įgaliojo Anglijos vyriausybę aiškiai pasakyti, kad šiuo klausimu laikosi vienos nuomonės su Anglijos vyriausybe".

Po to trumpo, bet podraug labai svarbaus pareiškimo, Anglijos premjeras dar pridūrė, kad šiuo reikalu yra tariamasi ir su Sovietų Rusijos vyriausybe.

Dvejopa nuomonė

Anglijos premjeras Čemberlenas, kalbėdamas parlamente, pabrėžė, kad Anglija stosianti ginti Lenkiją, jei ją užpultų kita valstybė. Šie Čemberleno žodžiai padarė gilaus įspūdžio, ypač vokiečiams. Tačiau anglų užsienių reikalų ministerijos oficiozas „Times", aiškindamas Čemberleno kalbą, išsitarė, kad naujas Anglijos pasižadėjimas bus vykdomas tuomet, kai Lenkijai grėsiąs pavojus netekti nepriklausomybės, bet Anglija nėra pasižadėjusi ginti kiekvieną Lenkijos ploto pėdą.

Ir šis „Times" aiškinimas padarė nemažą įspūdį diplomatams, tačiau neigiamą. Pirmoji subruzdo Britų imperijos užsienių reikalų ministerija. Ji paskelbė pranešimą, kuriame paneigė „Times" tvirtinimą ir dar kartą pabrėžė, kad Čemberleno pareiškimas esąs visai aiškus ir nekeliąs jokių abejonių. Anglija laukia, kad Lenkija apie savo žygius politikos srityje, ypač apie santykius su Vokietija, jai pranešdinės, nors Anglija nedarysianti įtakos tiems santykiams pakeisti.

Kiek neaiškumų kėlė Dancigo klausimas. Kompetentingi Anglijos sluoksniai ir šį klausimą išaiškino Lenkijos naudai. Lenkijai paliekama laisvė spręsti, kuomet jos nepriklausomybei grėsiąs pavojus, sprendžiant Dancigo klausimą.

Lenkijos vidaus paskola

Jau buvo rašyta, kad Lenkijos vyriausybė leidžia naują vidaus paskolą, kuri yra skirta priešlėktuvinei apsaugai sustiprinti.

Paskelbus paskolą, daugelis lenkų įstaigų, organizacijų, įmonių ir net privatūs asmens užsisakinėja paskolos obligacijas. Per pirmąsias kelias dienas, kaip praneša Varšuvos laikraščiai, esą jau užsakyta apie 120 milijonų auksinų.

Šio mėn. 1 dieną Varšuvoje P. Prezidento rūmuose buvo susirinkęs paskolos komitetas posėdžio, kurio metu kalbėjo viceministras inž. Kviatkovskis. Po to susirinkusieji pasirašė atsišaukimą į lenkus, kviesdami juos pirkti priešlėktuvinės apsaugos obligacijas ir bonus.

Užsienis apie naująją Lietuvos vyriausybę

Visa anglų spauda deda plačius pranešimus apie įvykius Lietuvoje. Anglų laikraštis „Times", rašydamas apie Lietuvos vyriausybės pertvarkymą, ypatingai pabrėžia ministrą pirmininką generolą Černių, kuris studijavo Prancūzijoje ir Belgijoje ir gerai pažįsta taip pat Angliją. Apskritai, anglų laikraščiuose matyti pažiūra, kad naujoji Lietuvos vyriausybė rodanti Lietuvos pasiryžimą visomis jėgomis saugoti Lietuvos nepriklausomybę ir pagilinti tautos vieningumą.

Latvių laikraštis „Briva Zeme", rašydamas apie naujos vyriausybės sudarymą, be kita ko, pabrėžia, kad vienybė Lietuvai dabar esanti reikalingesnė, negu bet kada, o ir pats gyvenimas rodąs, kad tauta dabar, iš tikrųjų, einanti šiuo keliu. Atrodo, kad niekuomet lietuviai neturėję tokių didelių rūpesčių, kaip šiuo metu ir niekuomet nėra buvę tokio didelio sutarimo ir vienybės noro atskirų gyventojų ir jų grupių tarpe. Dabar kiekvienas lietuvis savo [illegible] ir krašte jaučiąs, kad jis daugiau turi dirbti, daugiau stengtis, daugiau mylėti savo tėvynę ir reikale pats dėl jos pasiaukoti.

Daug skausmo ir rūpesčių suteikęs Klaipėdos netekimas, tačiau lietuvių tauta tikinti pati savimi, savo kūrybinėmis jėgomis ir savo šviesia ateitimi..

Baltijos valstybių neutralumas

Įtakingas estų dienraštis „Paevaleht" kovo 31 d. palietė Baltijos neutralumo klausimą.

Laikraštis pradžioje pastebėjo, kad kovo mėnesio įvykiai sukėlė kitų didžiųjų valstybių su Anglija pryšakyje suprantamą reakciją. Toliau laikraštis plačiau nušvietė Anglijos siekimus sudaryti blokui prieš užpuoliką. Tokio bloko pagrindas, laikraščio nuomone, turėtų būti kolektyvi gynimosi deklaracija, prie kurios galėtų dėtis visos suinteresuotos valstybės. Dėl šito fakto turėtų pasisakyti ir neutraliosios valstybės, jų tarpe ir Baltijos valstybės. Laikraštis primena, kad Baltijos valstybės kartu su kitomis neutraliomis valstybėmis atsisakė nuo kolektyvaus saugumo principo. Svarbiausias motyvas buvo noras nebūti įveltoms į bet kokius didžiųjų valstybių konfliktus. Tas noras egzistuoja ir dabar. Pasak laikraščio, yra pažymėtina, kad nė viena neutrali valstybė nepasisakė teigiamai dėl organizuojamo prieš užpuoliką bloko. Neigiamas neutraliųjų valstybių nusistatymas esąs savaime suprantamas, nes prisidėjimas prie bet kokio bloko uždėtų prievolių, kurios negali būti suderintos su neutralumo pasižadėjimais. Tai reikštų įsitraukti į konfliktus, ir atskirais atsitikimais neutralios valstybės teritorija galėtų virsti karo veiksmų lauku. Baltijos valstybėms šie samprotavimai esą lemiamo pobūdžio. Kadangi Baltijos valstybės pasisakė esančios neutralios, tai ne tam, kad po pusmečio prisijungtų prie didžiųjų valstybių bloko. Priešingai, dabartinių painiavų laikų esą reikalinga dar tvirčiau ir tiksliau laikytis neutralumo.

Laikraštis konstatuoja, kad Estijos ir kitų Baltijos valstybių politika dabar esanti patenkinama ir kad joms negrasina jokia didžioji valstybė.

Nusišovė pulk. Slavekas

Šio mėn. 2 dieną Varšuvoje nusišovė pulkininkas Valerijonas Slavekas. Tą dieną popiet jis savo bute revolveriu šovė sau į burną. Kulka perskrodė visą galvą.

Pulk. Slavekas be sąmonės buvo nuvežtas į vieną ligoninę, kur skubiai padaryta operacija.

Kaip žinia, savo metu pulk. Slavekas Lenkijos politiniame gyvenime vaidino svarbų vaidmenį. Kelis kartus pulk. Slavekas buvo Lenkijos premjeru, paruošė paskutinės konstitucijos projektą ir kurį laiką buvo priešpaskutinio Seimo pirmininku.

Min. Bekas išvyko į Londoną

Šio mėn. 2 dieną Lenkijos užsienių reikalų ministras Bekas kartu su palydovais išvyko į Londoną. Berlyne min. Bekas nebuvo sustojęs. Tik vienoje stotyje ministrą Beką sveikino Vokietijos užsienių reikalų ministerijos diplomatinio protokolo šefo pavaduotojas Halemas.

Kaip žinia, min. Bekas Londone kalbės su atsakingais Anglijos politikais ir bus priimtas karaliaus audiencijoje.

Šiam Lenkijos užsienių reikalų ministro Beko antram vizitui Londone priduodama didelės politinės reikšmės, o juo labiau, kad ta proga min. Bekas tur būt pasimatys ir su Prancūzijos užsienių reikalų ministru Bone. Tik kol kas nežinia, ar tas pasimatymas įvyks Londone, ar Paryžiuje.

Hitlerio atsakymas Čemberlenui

Anglijos premjero Čemberleno trumpas ir aiškus pareiškimas visoje Europoje padarė nepaprastą įspūdį. Spauda pažymi, kad anglai taip aiškiai jau seniai nekalbėjo. Podraug reiškiama vilties, kad atviras Anglijos, o kartu ir Prancūzijos nusistatymas dar gali išgelbėti Europos taiką.

Kai visos Europos spauda rimtai traktuoja Anglijos premjero pareiškimą, tai vokiečių laikraščiai deda jį paprastų žinių eilėje, nenorėdami priduoti svarbesnės Čemberleno žodžiams reikšmės. Panašiai kalbėjo jau kitą dieną ir Vokietijos kancleris Hitleris Vilhelmshafene nuleidžiant į vandenį naują vokiečių karo laivą „Tirpitz". Jis tą dieną pasakė taip pat svarbią politinę kalbą, visų pirma pareikšdamas, kad

> „Neatvykau čia tam ir ne tam vokiečių tautą Apvezda leido pasaulin, kad paklusniai laikytumėmes teisių, kurios yra palankios anglams ir prancūzams, bet tam, kad gintumėm savo teisių lygybę".

Iš eilės Hitleris piktai atsakė Prancūzijai ir Anglijai, kurios save laiko „dorovingomis" tautomis, o vokiečius — „nedorais".

Po to Hitleris griežtai pareiškė:

> „Kai santarvininkai (kancleris turi galvojo Didžiojo karo laimėtojus), neatsižvelgdami į tikslingumą, teisę, į istorines tradicijas ir net į sveiką galvojimą, keitė Europos žemėlapį, negalėjome jiems sutrukdyti. Jeigu jie šiandieną dar tikisi, kad Vokietija leis didžiųjų valstybių satelitams—valstybėms, kurių vienintelis tikslas yra nusistatymas prieš Vokietiją, kantriai laukti dienos, kada bus užtiesti tinklai, tai nepagrįstai mano, kad dabartinė Vokietija yra ta pati, kuri buvo prieš Didįjį karą. Tas, kas yra pasiruošęs didžiosioms valstybėms išimti iš ugnies karštus kaštonus, turi žinoti, kad patsai nusvils pirštus".

Reikia pasakyti, kad ir Hitlerio pasakytoji kalba padarė didelį Europoje įspūdį.

×

Nuleidžiant naują karo laivą, Vokietijos karo laivyno vadas — admirolas Rederis buvo pakeltas į didžiuosius Vokietijos laivyno admirolus.

LIETUVOS ŪKIS BE KLAIPĖDOS

Kaune leidžiamas savaitraštis „Ūkininkas" svarsto klausimą, ar Lietuva pajėgs gyventi be Klaipėdos. Laikraštis pažymi, kad šis klausimas ypatingai esąs svarbus Lietuvos žemės ūkiui, kurio produktai iki šiol pigiu jūros keliu galėdavo pasiekti užjūrines Anglijos, Italijos ir net Japonijos rinkas. Šį klausimą nušviesdamas, laikraštis kreipia dėmesį į tai, ką Lietuva neteko su Klaipėdos kraštu.

Klaipėdos kraštas ekonominiu atžvilgiu

Klaipėdos krašto ekonominę reikšmę „Ūkininkas" nušviečia šitaip:

„Klaipėdos kraštas, kurį sudarė Klaipėdos, Šilutės ir Pagėgių apskritys, užima 2.848 kv. km. plotą; prieš prijungimą prie Vokietijos jame gyveno virš 150 tūkstančių gyventojų. Vien Klaipėdos mieste, kuris paskutiniu laiku taip gyvai plėtėsi ir kuris buvo antras didumo atžvilgiu miestas Neprik. Lietuvoj, buvo priskaitoma apie 50.000 gyventojų. Tik vien šio ploto ir gyventojų skaičiaus netekimas nėra Lietuvai dalykas be žalos. Lietuvos valstybė nuo š. m. kovo 22 d. yra priversta išsitekti 52.822 kv. km. ploto žemėj (kartu su Klaipėdos kraštu apėmė 55.670 kv. km. plotą) su 2 mil. 450 tūkstančių gyventojų. Be to, labai susiaurėjo Lietuvos anga į jūrą, nes Klaipėdos kraštas pailga juosta yra išsitiesęs pagal Baltiją. Svarbiausieji išėjimo į jūrą taškai Lietuvai dabar pasidarė Palanga ir Šventoji, į kurias, ypač į paskutiniąją, ir yra nukreiptos naujų vilčių pilnos mūsų akys ir niekad nepavargstančios lietuviškos rankos. Tačiau ne vien tame glūdi Klaipėdos netekimo žala. Ji skausmingiausia darosi tada, kai prisimename savo pastangas ekonominiais ryšiais sujungti Klaipėdos kraštą su Didžiąja Lietuva.

Prieš prisijungimą prie Lietuvos Klaipėdos uostas buvo nejudrus ir apleistas, daugiausia tarnaująs miško medžiagos eksportui. Atvežama į jį tuomet buvo kalkių akmenys, anglys, sieros žvyras, kurie buvo reikalingi Klaipėdos ir Tilžės — Ragainės pramonei. Klaipėdos uostas buvo dirbtinai slopinamas, kad nekonkuruotų kitų Baltijos jūros uostų, o antra vertus, jis ir šiaip negalėjo plėstis, nes neturėjo gamybos ir vartojimo atžvilgiu pajėgios sausumos srities (taip vadinamo užnugario), kurią jis galėtų aptarnauti. Natūralus užnugaris Klaipėdos uostui buvo ir pasilieka Lietuvos valstybės teritorija, kuriai tačiau tuo metu Klaipėdos uostas buvo uždarytas.

Bet užtat nuo 1923 m. sausio mėn. 19 d., kada Klaipėdos kraštas prisijungė prie Didž. Lietuvos, merdėjęs uostas ėmė šuoliais augti. Visų pirma buvo atstatytas geležinkelis Pagėgiai — Šiauliai — Radviliškis ir pravestas naujas Kretingo — Telšių — Šiaulių geležinkelio ruožas. Įvežimas per Klaipėdos uostą žymiai pagyvėjo. Jei 1912 — 1913 m. buvo įvežta į uostą kasmet virš 300 tūkstančių tonų prekių, tai, sakysim, 1927 metais jau įvežta arti 500 tūkst. tonų. Vėliau įvežamų prekių tonažas nuolat didėjo ir, pv., 1936 m. pasiekė 800 tūkstančių tonų. Panašiai ir su išvežimu.

Pats uostas buvo nuolat tobulinamas ir moderninamas. Žymiau siu tos srities darbu tenka laikyti 1930 — 1932 m. pastatytą modernišką baseiną (vietoj buvusio primityvaus žiemos baseino) 8 m. gilumo. Uosto rajone, be to, buvo pravesta virš 4 km. geležinkelio šakų. Padaryta ir kitų uosto ugdymo darbų, kurių visų čia neišminėsi. Pakaks mums žinoti ir tai, kad uosto plėtimui ir tobulinimui 1923 — 1937 m. laikotarpy išleista 33,5 mil. litų, o pajamų iš uosto gauta tik 9,5 mil. litų. Tuo būdu išlaidos viršija pajamas maždaug 29 milijonais litų, kurie, galima tikėtis, su laiku būtų Lietuvai netiesioginiu keliu sugrįžę.

Bet čia tiktai uosto balansas, o visam Klaipėdos kraštui ir plačiai išsišakojusiems jo reikalams įdėtos kur kas didesnės sumos. Apskaičiuota, kad Klaipėdos krašto ir miesto pramonei, prekybai, žemės ūkiui ir statybai yra išleista nuo 1923 m. ligi paskutiniųjų dienų virš 100 mil. litų, kurių veltui šiandien bemėgintume ieškoti. Šitie skaičiai, kada kasdien turime dėl cento kovoti, mums daug ką pasako.

Jei čia dėtume tašką ir sakytume, jog tai yra viskas, ką Klaipėdos kraštas turėjo ir ką tuo būdu Lietuva šiandien prarado, tai žymiai apsiriktume, nes nuostoliai, netekus Klaipėdos, yra keleriopai didesni, negu pateikti skaičiai verstų manyti. Tarp kitko Klaipėda buvo vienas iš smarkiai besiplečiančių pramonės miestų. Pastaraisiais metais įvairiose Klaipėdos įmonėse dirbo virš 20.000 darbininkų ir 3.000 tarnautojų. Dabar tos įmonės likviduosis arba dirbs toli gražu nebe Lietuvos labui, o didelė dalis nepasiturinčių darbininkų jau pabėgo iš Klaipėdos krašto į Did. Lietuvą, kur reiks juos priglausti ir aprūpinti. Be ajejo, iškils ir daugiau naujų problemų, kurios pareikalaus prakaito ir išminties.

Lietuvos ūkis prieš naujus sunkumus

Klaipėdos kraštas, 16 m. išbuvęs Lietuvos valstybėje, vokiečiams pareikalavus, šiandien jau prijungtas prie reicho. Nujaučiame, kokio turto neteko Lietuva vienu akimirksniu. Bet taip pat suprantame, jog tai buvo neišvengiama blogybė; kodėl neišvengiama, rodos, aiškinti nėra reikalo. Šiandien mums belieka realiai žvelgti į esamą padėtį ir neužmiršti klausimo, ar neužduosime ekonomiškai, netekę ūkinio gyvenimo stipriausios pozicijos. Laimė, Klaipėdos netekimas neuždaro mums vartų į jūrą, nes pagal kovo mėn. 22 d. sutartį Lietuvai paliekama laisva uosto zona, kuriai tvarkyti steigiama taip vadinama Klaipėdos Uosto Bendrovė. Ši aplinkybė Lietuvai yra gan svarbi, nes palieka jai plyšį ekonomiškai atsikvėpti. Tiesa, šiandien dar anksti yra spėlioti apie šios „privilegijos" praktišką pritaikinimą, nes daug smulkesnių dalykų dar turės būti atskirai apspręsta, bet viena liekasi aišku, jog Lietuva dar nenutrauks ryšių su Klaipėdos uostu. Šis faktas šioje sunkioje valandoje vis dėlto yra nemenka paguoda.

Žinoma, leidimas be nuomos mokesčio pasinaudoti tam tikra uosto zona mažai tepalengvina smūgį Lietuvos ekonominiam gyvenimui. Atrodo, kad Lietuva negalės apseiti be uosto, kuriame ji būtų šeimininkas. *Lietuvai reiks sukaupti jėgas naujam uostui Šventojoj pasistatydinti.* Tai pareikalaus energijos ir lėšų, bet nieko nepadarysi — reiks mums pasitempti, reiks atsisakyti šio ir to, stambių algų ir ilgų pietų, reiks vieningo ir plataus lietuviškų jėgų žygio. Pradedamuoju mastu tegul bus čia reali pradžia į tautinę Lietuvos valstybę, kurioj sutilptų ir kurią pripildytų gryna lietuvių tauta be žymesnių svetimtautiškų priemaišų".

Kanto gatvės tipingi namai — Klaipėdoje.

Laikinai Lietuvos jūrų prekyba eina per Latvijos uostą Liepoją

Latvija turi tris didelius gerai įrengtus uostus — Rygos, Ventpilės ir Liepojos. Per šiuos uostus prieš karą ėjo žymi dalis Rusijos prekybos su užsieniais. Rusai tuos uostus žymiai buvo patobulinę ir išplėtę. Liepoja buvo ir karo reikalams priderintas uostas. Po karo Latvija savo uostuose nepajėgia išplėsti judėjimą pagal jų dydį ir pajėgumą. Ypač yra apmiręs nuošalesnis, visai arti Lietuvos sienos esąs, Liepojos uostas. Pro Šiaulius — Mažeikius Liepojos uostas Lietuvai geležinkeliu visai lengvai pasiekiamas. Kol nebuvo Šiaulių — Telšių — Kretingos geležinkelio, Didžioji Lietuva su Klaipėda susisiekdavo geležinkeliu per Mažeikius — Skuodą — Kretingą. Tuo keliu Liepoja buvo arčiau negu Klapėda. Ir dabar Šiaurės Lietuvai Liepojos uostas yra artesnis, negu Klaipėdos. Bet pastaraisiais metais Lietuva Liepojos uostu visai nesinaudojo, nes stengėsi visą eksportą ir importą nukreipti į Klaipėdos uostą, nors dalį jūrų prekybos buvo net palankiau leisti per Liepojos uostą. Dabar laikai staiga pasikeitė.

Lietuva neteko savo vienintelio jūros uosto Klaipėdos, kurios išugdymui yra sudėjusi daug lėšų ir pastangų. Lietuva gal perdaug rodė meilės ir rūpesčio dvasiniai išsigimusiam Klaipėdos kraštui, kuris tas pastangas gal įvertins tiktai kiek vėliau... Kartu su Klaipėdos kraštu Lietuva neteko apie 70 kilometrų savo gražiojo pajūrio. Dabar paliko Lietuvai tiktai 25 kilometrai pajūrio. Čia yra gamtiškai puikiausia jūros vasarvietė Palanga; ir visas tas jūros gabalas labai tinka vasarvietėms, nes krantas apaugęs miškais, padengtas smėlio kalneliais, jūra pakrantyje negili, švaraus smėlio dugnu.

Deja, šitokia pajūrio savybė mažiau tinkama jūrų laivininkystei, kas šiuo metu Lietuvai yra svarbiausia. Jau prieš keletą metų Lietuva pradėjo dabartiniam savo pajūryje, tarp Liepojos ir Palangos, statyti Šventosios žvejų uostą. Pastaraisiais laikais buvo sudarytas projektas tą uostą tiek patobulinti, kad jis tiktų ir jūrų prekybai, kad į jį galėtų nors mažesni jūrų laivai įplaukti. Tai turėjo būti pagelbinis uostas Klaipėdai. Deja, dabar teks projektą perdirbti ir rūpintis čia įsteigti pagrindinį Lietuvos jūros prekybai ir laivyninkystei uostą. Tai bus galima įvykdyti tiktai per keletą metų. Reikės įdėti daug darbo ir lėšų, nes čia uosto statyba labai sunki ir brangi. Šventosios upė, šioje vietoje įtekanti į jūrą, yra menkutė. Šiaip uostą tenka statyti at-

IGNAS ŠEINIUS 14)

JUZULIS ĖGLIS

— Rūta namie. Norėjo naktį iš Pašilės in tave prasiveržti, nuklydo. Ją brėkštant atvežė vienas ūkininkas.

— Sveika? — nerimsta kiek Juzulis.

— Tik baisiai suvargus, peršlapus. Ar du kilometrus šliaužte vagomis šliaužė. Atsigėrus pieno, veržės joti in tave.

— Pasakok! — skubina Juzulis.

— Vakar pulko lėktuvas sudužo. Pulko vadas prašo per Rūtą, kad pradėtum. Jei gali, tai pulk tuojau!

— Paskubintl — insako Juzulis.

Marytė tęsia:

— Ukmergiškiai netoli, supras. Nors laiko nėr, bet Marytė tokia graži čia ties juo raita, inraudus nuo skubos ir intempimo. Juzulis nori daugiau ką išgirst.

— Kas girdėt anoj pusėj? Juk Rūta pasakojo?

— Visa Lietuva pakilus. Daug kur sukilėlių būriai kovoja, kaip tu čia. Žemaitijoj, ties Radviliškiu, ties Panevėžiu bolševikai sumušti.

Krūtinė pakyla Juzuliui išdžiaugsmo. Jis ne vienas! Bet jis ir ne atsiliko!

Nėra kada, turi skubinti. Bet nejau jis Marytei tiek toli jojusiai, nieko nepasakys?

— Maryt, kaip man gera, kad tu esi greta, mano širdis tavim plaka.

— Juzuli, duok man kardą! Duok, ką turi! Noriu tikrai greta atsistoti.

Jos akys insidega, plačiai prasiveria. Krūtinė dabar alsuoja ramiai, kakta didingai aukštyn atkyla.

Juzuliui suima kvapą. Eiti ugnin drauge su jai Parodyti, ko ligi šiol nėr parodęs jai matant, jos akyse!...

Ne, Marytė neturi mirti. Jei jis šiandien ir negrįš nori likti gyvas jos akyse, gyvu vaizdu gyventi jos atmintyje.

Maryt, jok namon. Nenoriu, kad pavojaus metu grįžterčiau tavo pusėn. Bus geriau jei būsi namo širdyje.

Marytės galva nusvyra. Supranta kad, gal, taip ir geriau. Taip pat supranta, kad neturi čia ilgiau trukdyti. Pratiesia Juzuliui ranką. Kietai paspaudžia, — ir greit atsitraukia. Bijo, kad kitaip negalės ištraukti rankos. Lėtai atsuka šonan savo jau mažiau garuojantį arklį.

— Jok in mano motiną. Pranešk, kad šįvakar parjosiu.

— O jei ne?... — grįžterėja Marytė.

— Aš parjosiu, Maryt! Linkėk ir sužeistiesiems, kad greičiau pasveiktų. Bet aš atjosiu.

Juzulis šypterėja ramia, skaidrinančia, visas neramiasias mintis išblaškančia šypsena.

Marytė patempia apinasrį, dar kartą grįžterėja ir dingsta neatsigrįždama krūmuose.

Juzulis sėdi akimirksnį tyliai ant savo Bukštuolio. Dar niekados nebuvo jam pasidarę taip tylu. Bukštuolis karpo pastatęs ausis. Balta koja pievon tunksi. Lyg ką matytų ar girdėtų. Juzulis jo negirdi.

Apušių viršūnėse strazdai šnekasi, netoli lazdyne perbėga voverė, laužydama sausas šakas ir čiaukšėdama. Matyt, nepatenkinta, kad niekas dar nebrėgsta.

Iš toliau, iš pušų gojaus, pakyla dvi jėrubės. Kaip sviestas per orą, nuskrenda in pietus. Mėlynkepurių skubus slinkimas, arklių tratenimas šiaurės kryptim, visur miške traškančios šakos, aišku, bus sukėlę joms susirūpinimo. Kur tankumyne nubudęs barsukas iškiša galvą iš urvo, ištiesia smailą snukį, patraukia orą iš vienos, iš kitos pusės. Sukniukia ir — atgal, urvo tamsiausian kampan.

Per visą mišką perlekia skubos ir nekantraus lūkesčio virpesys. Aptyla strazdai, atkėlęs nuo žievės snapą, insiklauso genys. Susisiepia šakų tankumoj karaliukai. Tik voverė nepatenkinta garsiai šokinėja lazdynais, pikčiau pradeda kandžioti uodai. Juzulis lyg nieko negirdi, nemato, nejaučia.

— Ne kariškai, tur būt, dabar atrodau, — šypterėja ir atkelia galvą.

Per pratėgę pralekia raitas Pranas Stungis. Pasuka in jį.

— Šalna dešiniajame sparne, Kuodis kairiajam praneša, kad galim pradėt.

— Duok ženklą! — pakyla Juzulis balne, net Bukštuolis piesta atsistoja.

Skardžiau sutrata ąžuolinės lentos. Jau netrata, — ima skambėt. Jų sodrūs, tamsiai skambūs garsai aidi, gaudžia, toli aplink laukais plinta, iš dešimties kilometrų girdėti. Namie likę seniai, moterys iš grinčių išlekia, garso pusėn insiklauso ir insižiūri. Vaikai kopia in klojimų šelmenis. Netrukus žemyn nučiuožia.

Netrukus, kaip per gruoda, pabyra šūviai.

Juzulis per krūmus, mišku, prigūžęs Bukštuolio karčių, išlekia viekelin. Po kelių minučių jis jau pačiam priekyje.

XII.

Juzulis Ėglis prilaiko centrą. Tegul užkluptų bolševikų dėmesys nukrypsta in sparnus.

Kaip Sekminėms, berželiais papuoštę, slenka sunkvežimiai vieškeliu. Nei vienas dar nesustoja, negenda. Kvepia benzinas, išvargę motorai dūzgia kaip pasilsėję.

Vyrai, užsigūžę už kulkosvydžių, laukia insitempę Margelio ženklo. Jis važiuoja pirmame sunkvežimyj. Nors šiaip gyvenime nekantrus, dabar drąsus toks, kietas. Kulkosvydžiai nukreipti po vieną in šonus, po vieną priekin. Apsaugoti iš visur surankiotomis skardomis, senų kuliamųjų lokomobilių šonais, kalvėse surasta noragine skarda. Gal ne visais daiktais ta apsauga patikima, bet ji, sunkiai tankina viela, sudaro ne tik šventadienišką, o ir sunkiai šarvuotą sunkvežimių inspūdį.

Paskui šarvuočių karingai nuteikiančią eiseną lekia ricia, prisilenkdami grioviais, užsislėpdami pavieškelio beržų, ilga virtine naujo žvalaus puskarininko Valero Padirvio visaip uniformuoti pestininkai. Iš užpakalio, peberžiais, paties Juzulio Ėglio raiteliai. Kardais pašonėse, atstatę šautuvus. Prie balnų kabaluoja pairštos rankinės granatos. Po vieną, po dvi iš kiekvieno šono.

Juzulis su savo asmens sargyba ir ryšininkais, — Kaziu Baručiu, Pranu Stungiu ir Faiveliu Bermanu, joja tuojau pat už sunkvežimių. Kaipo vadovybė, jie žino, kad turėtų kur atsitrauti, vesti iš užpakalio, tik kad jau taip iš pradžių susidėjo — Juzulis Ėglis visur pirmas. Kai pasidarys kiek karščiau, Kazys Barutis ir Pranas Stungis atsitrauks palaikyti ryšiams. Jie visi taip pat prisirišę prie balnų po keletą granatų.

Sparnuose girdėti trata, tik lėčiau nei iš pradžios. Matyt, stinga in ką taikyt. Centre dar nieko nematyt.

Po trejeto kilometrų, pusiau pakilus lig šiol aukščiausin kalnelin, Juzulis sustabdo sunkvežimius. Netoli vėjo malūnas, trimis seniai nesisukusiais sparnais. — Ne, gerai kopti beržan.

Inlipęs beržo viršūnėn, mato Juzulis — aplink prasiveria platūs laukai. Dairosi, tiria.

(B. d.)

viram, negiliam smėlėto dugno pajūryje. Be to, šis uostas neturi vidaus vandens kelio, kaip kad Klaipėdos uostas turi Nemuną, Dangę, Kuršių mares. Tačiau tautos pastangos ir pasiryžimas turės nugalėti visas kliūtis, pakelti nuostolius, ir Lietuva vėl turės jūros uostą, kad ir menkesnį, negu Klaipėdą, užtai grynai lietuvišką, savo jėgomis išugdytą. O tuo tarpu? Tuo tarpu, kol bus susitarta su Vokietija dėl laisvosios zonos Klaipėdos uoste, Lietuva savo jūrų prekybą nukreipė per Liepojos uostą. Latviai, žinoma, mielai leidžia kuo plačiausiai juo naudotis, teikdami visų galimų lengvatų. „Lietūkis" jau gavo pirmuosius užsienių prekių transportus per Liepoją. Liepoja tuo tarpu bus ir Lietuvos jūrų prekybos laivyno buveinė. Nė vienas šio laivyno laivas nepaliko Klaipėdoje. Užimant Klaipėdą šeši Lietuvos laivai buvo kelionėse ir tiktai du uoste, bet ir tiedu paskutiniu momentu pasitraukė į lenkų uostą Gdynią, o mokomasis karo laivas „Prezidentas Smetona", kurį laiką stovėjęs atviroje jūroje dabar yra Liepojoj. Šių laivų išplaukimą vokiečių smogikai stengėsi sutrukdyti, bet, pagrasinus kulkosvaidžiais, pavyko ramiai išplaukti.

KARTI LAISVĖ

Hitleris iki šiol dvi valstybes iš Europos žemėlapio jau išbraukė. Tai Austrija ir Čekoslovakija. Bet vieną įkūrė naują. Tai Slovakija. Jos įkurtuvės buvo labai negarbingos. Todėl ir tas „nepriklausomas" Slovakijos gyvenimas yra labai kartus, nepalyginamai kartesnis, negu gyvenant vienoje valstybėje su čekais. Tuomet slovakai savo bendroje valstybėje buvo lygiateisiai šeimininkai visais atvejais (slovakai buvo premjerai, ministrai, generolai, pasiuntiniai užsienyje). Be to, čekai, kaip žymiai kultūringesni ir turtingesni civilizacija ir šviesuomene, nesigailėjo jėgų ir pinigų slovakų krašto kultūrai, ūkiui pakelti. Bet vis tik dalis slovakų (kun. Hlinkos partija) nebuvo patenkinti ir nuolat reikalavo plačios autonomijos. Po kun. Hlinkos mirties, sunkiausiomis Čekoslovakijos valandomis, Sudetų konflikto metu ir ypač tuojau po jo, vokiečių kurstomi, hlinkininkai, autonomijos susilaukę, pradėjo reikalauti visiškos nepriklausomybės. Su tais reikalavimais nesutiko čekai, žinodami, kad prie to slovakus stumia vokiečiai, kurie tokiu būdu nori suskaldyti bendrą valstybę ir paskui vienus ir kitus pavergti. Tačiau čekams šių slovakų reikalavimų nei žodžiu nei griežtais administraciniais parėdymais sulaikyti nepavyko, nes slovakai turėjo stiprius Berlyno pečius. Ir susilaukėme to, kada Čeko-Slovakija subyrėjo, jos dalį prisijungė vokiečiai, o kita liko neva nepriklausoma, o iš tikrųjų, kaip ir Čekija, vokiečių rankose. Dar tik paskelbus nepriklausomybę, į Slovakiją įžygiavo vokiečių kariuomenė neva užimti kariškų čekų armijos objektų ir nuginkluoti čekų kariuomenę. Tačiau tai buvo tiktai priežastis. Vokiečių kariuomenė, politinė policija („Gestapo)", smogikų būriai Slovakijoje jau visai pasiliko, apsigyveno ir tvarkosi, kaip savo krašte.

O ką gi daro tie slovakai, kurie dabar turi nepriklausomybę, savo seimą, valdžią ir kurie turėtų būti savo krašto pilnais šeimininkais? Jų padėtis labai sunki. Pirmiausia jie neturi jėgų ir galimybės priešintis okupantams, nes visai silpni, o, be to, patys jų globos prašė. Todėl bejėgiai tiktai žiūri, kai vokiečiai jų krašte stato sau tvirtoves, kuria savo prekybą, pramonę, kai nori, nuginkluoja likusius partijos kariškus būrius, ką nori areštuoja ir t. t.

Tokiai padėčiai esant, net ir įstaigas jiems organizuoja vokiečiai. O slovakų spauda pasirodė visai vokiška. Ji turi klausyti Vokietijos spaudos Biuro nurodymų ir taip rašyti, kaip Biuras įsako. Todėl dabar slovakų spauda pilna gražiausių pagirimų Hitleriui, jo valdžiai ir partijai. Slovakų spauda turi tą peikti, ko vokiečiai nemėgsta ir girti, kas vokiečiams patinka. Dėl to jie dažnai esti priversti elgtis prieš savo norą, įsitikinimus. Štai, pavyzdžiui, visi hlinkininkai, priešakyje, žinoma, su savo vadu kun. Tiso yra uolūs katalikai. Dar neseniai jų spauda rašė apie didelį ir žiaurų katalikų persekiojimą Vokietijoje ir hitlerininkus vadino tikėjimo priešais, naikintojais, o dabar tuos pačius hitlerininkus gražiausiais žodžiais turi girti, ant bažnyčių bokštų ir klebonijų kabinti jų vėliavas, nei žodžio neprasitarti, kad hitlerininkai hlinkininkų ir visų tikinčiųjų tarpe platina antikatalikiškas brošiūras, kurios niekina bažnyčią, dvasiškiją, popiežių. Toks kunigo Tiso atsidavimas visiškai vokiečių globai, kuri visai neduoda pasireikšti slovakų nepriklausomybei, kuri naikina tikėjimą, alina visą slovakų kraštą (vokiečiai iš Slovakijos veža, kiek nori, visus žemės ūkio ir pramonės gaminius), slopina tautybę, ardo visas tautos jėgas ir gerybes, galima išaiškinti tuo, kad jis yra visai nepritvręs politikas ir vadas.

Vokiečiai iš „nepriklausomos" Slovakijos padarė savo įvairių kombinacijų objektą. Slovakija, tai vokiečių bandymų triušis, kurį jie lupa, peša, piausto ir liepia šypsotis ir jam garbės himnus giedoti. Štai dabar slovakus vengrai daužo iš orlaivių ir patrankų, braunasi į jų kraštą, o „globėjai" tyli. Gali būti, kad vokiečiai nori, kad slovakus vengrai taip iškankintų ir grėstų okupacija visam kraštui, kad slovakai, atsidūrę tragiškoje padėtyje, prašytų Hitlerį apsaugoti juos nuo vengrų. Tada, žinoma, Hitleris prašomas užimtų visą Slovakiją ir prijungtų prie Vokietijos. Bet gali būti, kad vengrus kursto Musolinis, kad jie, naudodamiesi proga, užimtų patogesnius Slovakijos punktus ir praplėstų savo sieną su Lenkija. Musolinis, gali būti, nori Hitleriui parodyti, kad Dunojaus baseine turi įtakos ir Rymas ir kad su tuo reikia Hitleriui skaitytis. Hitleris, nenorėdamas pyktis su Musoliniu, į vengrų puolimus žiūri pro pirštus. Bet gali būti ir kitokių kombinacijų, kurios paaiškės artimiausiu laiku. Kokios jos bebūtų, Slovakijai bus nenaudingos. Bet pati įsiprašiusi į globą, turi tylėti, kentėti ir šypsotis, nors okupantų smūgiai būtų labai skaudūs, Tai pamoka. Kitaip negali būti. Parsidavusių žmonių nieks nebrangina. Geriau garbingai žūti, negu tokią nepriklausomybę, kaip slovakai priimti.

J.

Vadovas po Vilnių

(Feljetonas)

Pastaruoju metu plunksnos draugai iškėlė spaudoje savų vadovų po Vilnių paruošimo reikalą. Taip, šis reikalas gyvas, neatidėliotinas. Norėdamas bent kiek prisidėti prie šio kūrybinio darbo, sužymėsiu kai kurias ypatingesnes, lankytinas Vilniaus miesto vietas, kurias, mano nuomone, vadovai galėtų pamiršti turistams parodyti.

Šalia kitų stilingų Gedimino sostinės pastatų vadovai neturėtų pamiršti parodyti turistams ir Lūkiškio kalėjimą, miesto pažibą, kurio erdviais apartamentais nemokamai gali naudotis ne vien tik vilniečiai. Šią pažibą dėl visa ko geriausia apžiūrėti iš tolo.

Aplankę pažibą, pasukame Mickevičiaus gatvėn. Vengti netikėtų, programoje nenumatytų posukių. Minėtai gatvei geriau tiktų Medžiotojų ar Medžioklės gt. pavadinimas. Medžioklės vyksta kasdien nuo 7 iki 10 val. vak. Menkesnės rūšies „žvėriena" medžiojama Didžiojoje gt.

Eidami Mickevičiaus gatve Katedros linkui, pakeliui sustojame Ožeškienės aikštėje. Aikštėje yra autobusų stotis, kurioje Vanka ir kiti apsukrūs laikraščių pardavėjai, spaudos talkininkai, provincijos gyventojams parduoda pernykščius laikraščius. Turistai turi pasisaugoti, kad ir jiems neįbruktų panašios prekės. Čia pat netoliese yra ir vežikų, Vilniaus „zvoščikų" vieta. Šią vietą lankyti užsimovus dujo kaukę. Tautosakos mėgėjas galėtų čia rasti sau medžiagos. Bet jeigu mėgėjas turi švelnius klausos organus, tai sveikiau jam bus miesto tautosaka visai nesidomėti.

Už kelių dešimčių metrų nuo Ožeškienės aikštės esanti Totorių gt. žymi tuo, kad daugiau joje smuklių, negu totorių. Tačiau piningingesnis turistas puikius spirito monopolio gaminius yra linkęs studijuoti Mickevičiaus gt. pirmaeiliuose restoranuose.

Vokiečių gatvė — viena seniausių Vilniaus gatvių. Žymi ji tuo, kad joje gyvena didžiausi vokiečių priešai — žydai. Arijų kilmės piliečiams šioje ir artimose gatvėse vėlų vakarų demonstratyviai švaistytis nepatariama. Taip pat ir garsiai vokiškai kalbėti.

Raminti turistus, kad neišsigąstų tokių pavadinimų, kaip Žvėrynas, Lokių gt., Vilko Pėda ir pan. Lokių gatvėje lokiai išnyko jau Gedimino laikais. O Žvėryne magistratas teikėsi vieną menkiausių šio priemiesčio gatvių pavadinti Lietuvių gt. Padaryta tai neišdildomo lietuvių tautai palankumo ir nuostabios simpatijos dėka.

Dėmesio vertas Bernardinų sodas, trumpai ir aiškiai Bernardinka vadinamas. Dienos metu šis sodas — tai nuo pamokų pabėgusių mokinių slankiojimo vieta. Šeštadieniais gryno oro pauostyti atšliaužia čia Izraelio sūnūs ir dukros. Šia proga jie čia iš arijų išgirsta įvairių labai pamokančių išsireiškimų, liudijančių apie gilius simpatijos jausmus. Pikantiškus nuotykius mėgstąs, stiprių šonkaulių turistas gali sodą lankyti ir vėlų vakarą.

Vadovai turėtų suteikti turistams išsamių žinių apie „parapijas", parapijinį patriotizmą, kad turistai nelydėtų Vilniaus dukrų į svetimas parapijas ir tuo būdu išvengtų galimų konfliktų.

Šnipiškio, Šaltaniškio, Navastroikos ir kt. tolimų priemiesčių jaunimo žiedas, visuomenės viltis — karvelininkai, vad. golubiatnykai. Turistai galėtų jais gėrėtis šeštadieniais Kalvarijos turgavietėje, kur karvelius savininkai iškeičia į puikius spirito monopolio gaminius. Lėšų šiems gaminiams „parapijiečiai" gali pareikalauti ir iš turisto, atklydusio į Paplavus, Navastroiką, Lasiauką, Šaltaniškį ar kitą kurią parapiją.

Pro Vilnių vingiuoja nuostabiai žuvinga upė — Neris. Ties Vilniumi vieną žuvytę tyko aštuoni žvejai.

Šitaip pavedžiojus turistą po visą miestą, parodyti jam Rasų, Antakalnio, Bernardinų ir kt. kapines. Šios kapinės — vienintelės šių dienų sąlygose vilniečių emigracijos ir ekspansijos vietos. Tik šia kryptimi miestas auga, didėja, plečiasi.

P. K—čius.

Atsiųsta paminėti

Nauji 1939 m. Sakalo leidiniai

Stasius Būdavas, **Sala**. Romanas iš vienos Kauno Kvepalų B vės vadovų gyvenimo. Be to, jame paliečiamas ir dviejų kultūrų — lietuviškos ir lenkiškos — susikirtimas. 260 psl. Lt. 3.

Pearl S. Buck, **Jaunasis revoliucionierius**. 1939 metų Nobelio premijos laureatės romanas, vaizduojąs jaunosios Kinijos nuotaikas, griežtą pasiryžimą kovoti už tėvynės laisvę ir krikščionybės idėjų kilimą jaunųjų gyvenime. Vertė *K. Jakubėnas*. 190 psl. Lt. 2.50.

Giovanni Papini, **Kančios liudininkai.** Septynios evangelijų legendos. Vertė *Vetusius*. Žinomasis italų akademikas plačia savo kūrybine fantazija ir stiliaus originalumu čia duoda šias Evangelijos skaitymo įkvėptas fantazijas: Judo gundymas. Tėvo sūnus (žmogžudys Barabas), Malkaus ausis, Kirenietis, Kajifo kerštas, Piloto beprotybė, Vyriausio rabino legenda. Iliustruota garsaus dail. Giotto paveikslais. 136 psl. Lt. 2,50.

KORESPONDENCIJOS

Brėslaujos apskr.

Pelekai, Apso valsč. *Dar dėl pamaldų.* Kaip „Aido" 19(101) ir 30(112) numeriuose buvo rašyta, Pelekų parapijos lietuviai šių metų kovo 5 d. įteikė Vilniaus arkivyskupijos kurijoje prašymą, kad pakeistų jų kleboną kun. Zabludovskį, kuris visai nemoka lietuvių kalbos ir negali lietuviškai nei pamokslų sakyti, nei Evangelijos skaityti, nei sakramentų teikti. Prašymą pasirašė šių sodžių lietuvių atstovai: Obolykščių, Miliūnų, Jutiškės, Vainiūnų, Maceliškės, Ignotiškės, Misų, Šalakundžių ir Dvarčinių.

Šis lietuvių žygis kai kam nepatiko ir jie ėmė „žygiuoti" savotišku būdu. Praėjusį mėnesį jie rinko žmonių parašus po antruoju prašymu, kuriame pranešė arkivyskupui, kad lietuviškos pamaldos Pelekų bažnyčioje nereikalingos, kad parapija visu šimtu procentų esanti lenkiška ir prašė kun. Zabludovskio iš Pelekų nekelti. Parašus rinko visoje apylinkėje žinomas Šaukštelis. Jis važinėjo ir po lietuvių gyvenamus sodžius. Pav., buvo Dvarčiniuose, Šalakundžiuose, Misuose ir kt. Š uose sodžiuose Šaukštelis sakė, kad pasirašę galėsią išvažiuoti į Latviją uždarbių, gausią leidimą nusipirkti žemės ir t. t.

Žmonės Šaukšteliu nepasitikėjo ir po jo siūlomu prašymu nenorėjo pasirašyti. Bet vis dėlto vienas kitas ir pasirašė. Pavyzdžiui, Dvarčiniuose pasirašė šie vaikai: Jadvyga Juodelytė (13 metų), Veronika Juodelytė (10 metų), Kazys Vansavičius (12 metų), Adomas Obolevičius (13 metų), Juozas Obolevičius (12 m.) ir kt.

Renkant parašus daug pasidarbavo ir šaltyšius Vincas Obolevičius. Jis už visą eilę nemokančių pasirašyti pats pasirašė, visai jų neatsiklausdamas.

Paruoštą prašymą tam tikra delegacija nuvežė Vilniaus arkivyskupui kovo 21 dieną. Sugrįžę delegacijos nariai džiaugėsi, esą jiems arkivyskupo kurijoje pažadėta kun. Zabludovskio iš Pelekų niekur nekelti.

Pelekietis.

Viln.-Trakų apskr.

Mockos, Gervėčių valsč. *Buvo atimti lietuviški vadovėliai.* Praėjusiais metais Mockų sodžiaus lietuviai tėvai buvo parūpinę savo vaikams naujus lietuvių kalbai vadovėlius. Mokslo metams pasibaigus, tuometinis mokytojas Mirovičius tuos vadovėlius iš vaikų buvo atėmęs. Šių mokslo metų pradžioje (rudenį) dabartinė mokytoja Veličkaitė tuos vadovėlius vėl buvo vaikams atgal sugrąžinusi.

Bet štai šiomis dienomis mokyt. Veličkaitė iš kai kurių (labiau susipratusių) lietuvių tėvų vaikų pareikalavo visai atiduoti tuos lietuvių kalbos vadovėlius. Jau buvo paėmusi iš Marytės Skerlaitės ir taip pat reikalavo iš Genės Mockaitės. Šiai atsisakius, liepė ateiti jos tėvui. Bet kai šios mergaitės tėvas paaiškino, kad jis neleisiąs jo vaiko lietuviškų vadovėlių imti, nes jie yra jo nuosavybė ir reikalingi kitiems jo vaikams, mokytoja iš kitų paimtus vadovėlius vėl atidavė.

Pavasarininkas.

Miciūnai, Gervėčių valsč. *Dėl pamokų, pamaldų ir kt.* Miciūnų kaimo lietuvių gyventojų vaikai mokosi Gervėčių valdinėje pradžios mokykloje. Šių mokslo metų pradžioje net du kartus šie tėvai prašė Arkivyskupijos Kurijos ir Mokyklų Kuratorijos, kad Gervėčių mokykloje jų vaikus tikybos lietuviškai mokytų kunigas, o lietuvių kalbos — lietuvis mokytojas. Abiejose įstaigose prižadėta prašymas išklausyti.

Netrukus į Gervėčių mokyklą buvo paskirtas mokyt. Kulieša, kuris ėmė mokyti lietuvių kalbos ir tikybos, nes pastarosios mokyti vietos klebonas kun. Chodyka atsisakė.

Deja, mokyt. Kulieša, kaip ir jo pirmtakūnai, lietuvių kalbos mažai temoka ir dažnai per lietuvių kalbos pamokas su jais kalbasi nelietuviškai. Užuot jiems aiškinęs — liepia iš knygelės šį tą paskaityti.

Mokyklos vaikai vedami bažnyčion kiekvieną šventadienį. Nors dalis vaikų yra lietuviai, kita dalis nelietuviai, tačiau bažnyčioje jiems pamaldos būna vien lenkų kalba. Lietuviai vaikai nieko lietuviškai neišgirsta ir lietuviams skirtose dienose. Šiuo reikalu vietos klebonas kitados buvo susidomėjęs, bet iki šiol kažkodėl nieks naujo neįveda.

Šiemet per visą Gavėnią penktadieniais mokyklos prefektas kun. Trochimas vadovavo Kristaus kančių (stacijų) lankymui. Kartu su suaugusiais turėjo lankyti ir mokyklos vaikai, jų tarpe ir lietuviai. Tačiau tos pamaldos visą laiką buvo vedamos vien lenkų kalba.

Argi lietuviams (suaugusiems ir vaikams) negalima buvo tų pamaldų vesti atskirai lietuvių kalba? Juk dabar Gervėčiuose yra net trys kunigai — jų tarpe du (klebonas Chodyka ir vikaras Pšemeneckis) lietuviškai visai gerai moka.

Žibutė.

Gardino apskr.

Neravai, Marcinkonių valsč. *Buvo krata.* Kovo 17 d. palinijo saugumo organai čia darė kratą. Krėtė Petro Kalpoko ir Edvardo Dailydės gyvenamus namus. Ieškojo kontrabandos keliu pargabento tabako ir nepatentuotų uždegamųjų mašinėlių. Pas Edvardą Dailydę rado nuo rusų laikų truputį išlikusio parako. Tą paraką paėmę, surašė protokolą. Be to, radę paėmė knygas: „Viešnia iš šiaurės", „Kaip gaminti vaisių vynas", „Tikėjimas ir mokslas" ir kt.

Iš Petro kalpoko namų nieko nepaėmė.

Š-r-s.

Švenčionių apskr.

Seniškės, Daugėliškio valsč. *Sudegė trobos ir jų savininkas.* Kovo 28 dienos naktį šiame sodžiuje buvo gaisras. Degė vietos ūkininko Jono Vitkausko trobos.

Subėgę žmonės mėgino gaisrą gesinti, bet neįstengė. Gaisras buvo apėmęs pirkią, o paskiau persimetė ir į kitus trobesius. Liepsna tokia buvo didelė, kad negalima buvo ir prisiartinti.

Gaisro metu iš karto buvo pastebėta, kad nėra paties degamų namų savininko. Visi negalėjo suprasti, kur jis dingo. Pagaliau kitą dieną, kai gaisras jau buvo viską sudeginęs ir nurimęs, žmonės pastebėjo tarp degėsių sudegusio žmogaus palaikus.. Paaiškėjo, kad tai esąs sudegęs pats tų namų savininkas Jonas Vitkauskas.

Apie tai pranešta valsčiaus policijai, kuri atvykusi pradėjo vesti tardymą ir aiškinti, kokiomis aplinkybėmis tas žmogus galėjo sudegti.

Pašalietis.

Mediniai, Adutiškio valsč. *Atsigavęs sodžius.* Šis sodžius ilgesnį laiką miegojo. Tuo tarpu kiti jo kaimyniniai sodžiai uoliai dalyvavo viešame lietuviškame gyvenime. Šiemet jau ir jis yra atgijęs. Jam padėjo atsigauti čia atvykusi lietuvė mokytoja. Jai čia atvykus, vietos jaunimo tarpe atsirado daugiau judėjimo. Jaunimo pramogose pradėjo skambėti lietuviškos dainos, atsirado tautiški žaismai ir šokiai. Mokytojos dėka šiemet buvo surengta vaikų eglutė, paminėta vasario 16-toji diena ir palaikyta lietuviškoji spauda.

Žiemos metu įvestas paprotin sportas. Daugelis įsigijo pašliūžas ir laisvu laiku mankštinasi, sportuojasi.

Šis sodžius yra nuo valdinės mokyklos daugiau kaip už 3 klm., todėl vaikai mokinami namie. Apie tai rudenį tėvai pranešė mokytojui atskiromis dekleracijomis. Mokytojas d cijų nepriėmė. Tėvai vaikus vis dėlto mokino namie.

Kovo 11 d. atvykęs į Adutiškį mokyklų inspektorius pranešė, kad už vaikų neleidimą į valdinę mokyklą visi tėvai būsią nubausti po 10 — 15 auks.

Viską Stebis.

KRONIKA

Į Vilnių atvažiuoja vilniečių ekskursija

Tenka sužinoti, kad balandžio 6 dieną į Vilnių atvyksta iš Kauno ekskursija, kurią sudaro vien iš Vilniaus krašto kilę lietuviai. Vadinasi, Vilnius susilauks vilniečių ekskursijos.

Vilniečių ekskursija atvažiuoja vienai savaitei laiko. Jos dalyviai Velykų šventes praleis pas savo gimines ir šiaip artimuosius, kurie gyvena Vilniuje ir provincijoje.

Vilniečių ekskursija Kaunan

Lenkų kelionių biuras „Orbis" taip pat organizuoja ekskursiją iš Vilniaus Kaunan. Kurie nori daly vauti, gali užsirašyti „Orbiso" biure iki balandžio 13 dienos. Ekskursija iš Vilniaus ketina išvykti balandžio 29 dieną, sugrįš į Vilnių gegužės 4 dieną.

Iš mokyklų gyvenimo

Balandžio 5 dieną pradžios ir vidurinėse mokyklose prasideda Velykų švenčių atostogos, kurios truks iki balandžio mėnesio 13 dienos.

Šių metų gegužės mėnesį Vilniaus Mokyklų Kuratorijos apimančiose ribose bus visų licėjų mokiniams brandos egzaminai. Valstybiniuose licėjuose rašomieji egzaminai prasidės gegužės 11 ir 13 d., sakomieji — gegužės 19 d; privatiniuose licėjuose rašomieji egzaminai prasidės gegužės 22 ir 23 d., sakomieji — gegužės 26 dieną

Mirė Vytauto Didžiojo gimnazijos mokinys

Balandžio 2 dieną mirė žinomo Vilniuje lietuvio vaistininko Vinco Petronies sūnus, Vytauto Didžiojo gimnazijos antrosios klasės mokinys Vytautas Petronis. Jo laidotuvės buvo balandžio 3 dieną.

Pasirodė nauja lietuviška knyga

Šiomis dienomis Vilniuje pasirodė naujas Albino Žukausko novelių rinkinys, pavadintas „Žemė plaukia į pietus". Išleido mėnesinis kultūros žurnalas „Lietuviškas Baras".

Tai jau antras iš eilės Albino Žukausko kūrinių rinkinys. Pernai išleistas jo eilėraščių rinkinys pavadintas yra „Laikai ir žmonės".

Vytauto Didžiojo gimnazijos moksleivių vakaras

Šio mėn. 2 dieną (sekmadienį) Vytauto Didžiojo gimnazijos moksleivių literatūros kuopa surengė gražų vakarą.

Gimnazijos mokytojas B. Untulis skaitė paskaitą apie rusų rašytojo Čechovo gyvenimą ir jo kūrybą ir perskaitė du jo gražesnius vaizdelius. Po to buvo suvaidinta vieno veiks. juokingas vaizdelis „Meška".

Vakaro pabaigoje moksleiviai padeklamavo kelis lietuviškus eilėraščius.

Lietuvių Mokslo Draugijos turtas dar neperduotas

Tenka sužinoti, kad iki šiol Lietuvių Mokslo Mylėtojų Draugija uždarytos Lietuvių Mokslo Draugijos žadėto turto dar negavo. Tas turtas vis tebevaldomos valdinio kuratoriaus, kuris dabar jau yra likvidatorius. Kada tas turtas bus atiduotas, tikslių žinių nėra.

Nuteistas buvęs apskrities storasta

Balandžio 1 d. Vilniaus Apeliacijos Teismas nagrinėjo buvusio Gardino apskrities storastas Zigmanto Robakevičiaus bylą, kuri Apygardos Teisme yra pasibaigusi Robakevičiaus nuteisimu 4 metus kalėti už išaikvojimą 25 tūkstančių auksinų.

Apeliacijos Teismo viešai paskelbtu sprendimu Apygardos Teismo sprendimas patvirtintas. Savo sprendimo motyvuose Apeliacijos Teismas pažymėjo, kad jis netikįs Robakevičiaus tvirtinimu, jog jis tuos pinigus išleidęs rinkimų kampanijai, remdamas su vyriausybe bendradarbiavusį nepartinį klubą.

Dėl teisinių ir ūkinių paklausimų

„Aido" redakcija gauna nemaža įvairių paklausimų teisiniais ir ūkiniais reikalais. Į tuos paklausimus stengiamasi atsakyti „Aido" priede „Ūkininke". Bet dėl stokos vietos iš karto į visus paklausimus atsakyti nėra jokios galimybės. Todėl, kaip jau buvo pranešta, atsakymai dabar duodami vien „Aido" prenumeratoriams ir tiems, kurie yra sumokėję visą prenumeratą.

Kad greičiau ir lengviau galima būtų paklausėjus patikrinti, prašome visus paklausimus žymėti ne vien slapyvardžiais, bet ir vardais, pavardėmis, nurodant gyvenamąją vietą, paštą ir t. t. Kurie šių sąlygų neišpildys, tiems į paklausimus nebus atsakyta visai.

Prancūzų nuomonė apie būsimąjį karą

„Lietuvos Aido" korespondentas Paryžiuje praneša įdomių žinių apie prancūzų pažiūras į būsimąjį karą. Korespondentas tarp kitko praneša:

Nors Paryžiuje oficialiai vis dar tikima, kad visuotinę taiką pavyks ilgesnį laiką išsaugoti, tačiau ten jau rimtai svarstomi tiek numatomų priešų frontai, tiek tų priešų pajėgų santykiai. Išskyrus utopistus, niekas neabejoja, kad Italija šį kartą Vokietijai bus ištikima. Taip pat nekyla abejojimų, kad Vokietija turi didžiausią sausumos kariuomenę ir aviaciją. Vokietijos karinė galybė šiandien Europoje yra statoma pirmoje vietoje.

Priešingame fronte nurodoma Didžiosios Britanijos stambiausia galybė vandenyse, jos milžiniški materialiniai ištekliai. Taigi, stipriausi priešai būtų Vokietija ir Anglija. Tačiau be Prancūzijos sausumos kariuomenės, kuri yra laikoma neblogesnė už Vokietijos kariuomenę, išskyrus žmonių išteklius, Anglija nedaug ką galėtų padaryti. Šiuo atžvilgiu Prancūzija Angliją labai papildo.

Atseit, sausumoje Prancūzija su Anglija galinčios atsverti Vokietiją tiek savo ginklais, tiek žmonių ištekliais. Japoniją galėtų „prižiūrėti" Jungtinių Valstybių laivynas ir Sovietų Rusija. Tuo būdu Paryžius raminasi, kad visuotinąme kare Prancūzija su Didžiąja Britanija negalinčios pralaimėti. Vis dėlto, kiekvienam aišku, kad tokio karo medžiaginiai ir moraliniai nuostoliai būtų daug didesni už buvusio karo nuostolius. Karo nuniokota Ispanija vargu norėtų prieš Prancūziją kariauti, o daugiau prieš Paryžiuje nematoma, jei neskaityti Vengrijos, kuri yra laikoma faktiška Vokieiijos sąjungininkė. Nors prancūzai savo šansus visuotiniame kare gerai supranta, bet vis dėlto to karo nenori ir stengsis visokiais būdais jo išvengti.

Rūpinamasi Klaipėdos pabėgėliais

Kauno dienraštis „Lietuvos Aidas" praneša, kad vyriausiojo klaipėdiečiams šelpti komiteto apskaičiavimu iš Klaipėdos krašto yra apie 9.010 pabėgėlių. Daugiausia jų siena perėjo ties Kretinga, apie 7.000. Kitose vietose žymiai mažiau. Dalis pabėgėlių tebegyvena provincijos miestuose: Kretingoje, Tauragėje, Jurbarke, Gargžduose, Palangoje ir kt., dalis yra atsikėlę į Kauną. Kaune, apytikriu skaičiavimu, yra apie 700 pabėgėlių.

Kovo 30 d. buvo sušauktas komiteto posėdis, kuriame daugiausia buvo svarstomas pabėgusių darbininkų darbu aprūpinimo klausimas. Laikraštis pažymi, kad iš pabėgėlių nemaža dalis yra fabrikų ir lauko darbininkų.

Komitetas stengsis prie lauko darbų Klaipėdos krašte dirbusiems darbininkams dabar parūpinti darbo pas ūkininkus.

Kiek sunkiau sprendžiamas fabrikų darbininkų darbu aprūpinimo klausimas. Darbo dar kad ir įmanoma būtų vienoje kitoje įmonėje surasti, tai jokiu būdu neįmanoma, kad Kaune, darbininkams susirasti šiokius tokius butus. Šiuo metu Kaune jaučiama nepaprasta butų stoka.

Lietuvos visuomenės klaipėdiečių pabėgėlių sunkią būklę atjaučia ir savo aukomis stengiasi jiems padėti. Ateina į Raudonąjį Kryžių žmonių, kurie aukoja po 200—300 lit. Taip pat nemaža yra tiesioginiai įnešančių pinigines aukas į Raudonojo Kryžiaus Lietuvos Banko atidarytą sąskaitą.

Iš Klaipėdos krašto gyvenimo

„Liet. Aidas" rašo, kad Klaipėdos tvirtovės komendantūra Klaipėdos spaudoje paskelbė, kad dėl didelio kariuomenės ir karo jūrininkų skaičiaus susidarė butų stoka. Tvirtovės komendantūra įsakė gyventojams apie tuščius butus pranešti miesto policijai. Butuose bus apgyvendinami kariai, o taip pat ir steigiamosios kariškos įstaigos. Jau anksčiau likusiej butai buvo paimti kariuomenės reikalams. Klaipėdoje yra ir tokių namų, kurių savininkai pabėgo ir palikę juos be priežiūros, nes nespėjo pasirinkti turto globėjų. Tokie namai buvo užimti jau pirmomis dienomis po suverenumo perleidimo Vokietijai.

Dr. Neumanas, kaip Klaipėdos krašto prijungimo prie reicho komisaro pavaduotojas, paskelbė pranešima, kuris kaip ir paaiškina, ko dėl iš Klaipėdos krašto neišleidžiami darbininkai Lietuvos piliečiai, nors jie iš ten ir nori išvykti. Pirmiausiai nurodoma, kad nacionalsocialistinė vyriausybė Klaipėdos kraš te numato statybos darbų. Tiems darbams bus panaudojamas kiekvienas Klaipėdos krašto gyventojas. Joks darbininkas neprivalo rūpintis dėl savo darbo vietos. Esą neatsakinga, kad Klaipėdos krašto darbininkai ieško darbo Rytprūsiuose ir bendrai kitose reicho vietose. Klaipėdos miesto ir apskrities darbininkai, norėdami ieškoti kitur darbo, turi gauti atitinkamų įstaigų leidimą.

Reikia pastebėti, kad atvykusieji iš Klaipėdos pasakoja, esą kai kurie darbininkai jau dirba prie atitinkamų karinių sustiprinimų. Tokius darbus gauna vokiečiai, o daugelis lietuvių neturi darbo ir negauna leidimo iš Klaipėdos išvykti.

Dėl suimtų klaipėdiečių

Pati vokiečių oficiali telegramų agentūra paskelbė, kad, prijungus Klaipėdą prie Vokietijos, buvo suimta 183 Klaipėdos krašto lietuviai gyventojai. Dalis jų paleista, bet dar tebekalinama 125 žmonės.

Dabar Kauno spauda praneša, kad dėl suimtų klaipėdiečių Lietuvos Pasiuntinybė Berlyne jau yra padariusi atitinkamus žygius. Lietuvos pasiuntinybė atkreipė Vokietijos vyriausybės dėmesį, kad pagal kovo 23 d. pasirašytą sutarimą Vokietietijos vyriausybė yra užtikrinusi, jog nebūsią kalinama nė vienas Klaipėdos krašto gyventojas už savo ligšiolinę politinę veiklą, o tuo tarpu iki šiol dar tebekalinama 125 žmonės.

Ta pati spauda pažymi, kad yra vilties, jog Vokietijos sprendžiamieji veiksniai į šį Lietuvos pasiuntinybės pareiškimą atsižvelgsią ir jos reikalavimus patenkinsią.

Įvairu-įdomu

Per 2 val. atbulas nuėjo 13 km.

Šiomis dienomis Atlantic City mieste, Amerikoje, įvyko tikrai amerikoniškos lenktynės, būtent: atbulų ėjimo lenktynės. Jos buvo surengtos vietos stadijone. Dalyvavo 24 lenktininkai. Lenktynės truko lygiai dvi valandas. Nustatyta tikslą pasiekė tik 5 lenktyninkai. Lenktynes laimėjo labai jaunas vyras, per dvi valandas atbulas nuėjęs beveik 13 kilometrų. Tai laikoma pasaulinu rekordu, nes greičiau atbulas eiti vargu ar kas kitas begalėtų pasaulyje.

Skrisdamas iš stratosferos pametė batus

Sovietų Rusijos lakūnas Ščukinas laikraštyje „Večerniaja Maskva" pasakoja, kaip jis neseniai šoko su parašiutu iš 5000 m. aukščio. Lakūnas pasakoja, kad teko skristi aukščiau debesų, pro kurių tarpus kartais buvo matyti žemė. Balionas skrido kas kart aukščiau ir pasiekė 5.000 m. aukštį. Pasie kus 4.000 m. baliono komanda aprūpino kaukėmis. Lakūnas pats ir jo skridimo draugas Polosuchi nas pasiruošė iššokti su parašiutais. Paskutinį kartą patikrino parašiutus, sėdėdami ant gondolos briaunos. Pirmasis iššoko Polosuchinas, o vėliau ir Ščukinas. Kad lakūnas pasiektų savo skridimo draugą, iš karto neatidarė parašiuto. Tačiau nukritus apitikriai 400 m pasiekė Polosuchiną ir leido išsiplėsti parašiutui.

Iš karto buvo pajustas didelis sukrėtimas. Parašiutas išsiplėtė labai gerai. Lakūnai krito žemyn beveik kartu. Tarp jų buvo tik 20 — 25 m. atstumo. Lakūnai net tarpusavyje kalbėjosi. Tačiau lakūnas Ščukinas greitai pajuto, kad jo kojos labai šąla. 5.000 m. aukštyje šaltis buvo 32°. Kai lakūnas apžiūrėjo savo kojas, tai pamatė, kad jis yra be batų. Pasirodė, kad parašiutui išsiplečiant, staigus sukrėtimas nutraukė batus nuo kojų. Po 17 minučių ir 50 sekundžių lakūnas Ščukinas pirmasis pasiekė žemę. Vietos gyventojai atbėgo į pagalbą ir pradėjo su sniegu ir su spiritu trinti nušalusias kojas. Po 2 minučių nutūpė ir Polosuchinas. Lakūno Ščukino šis paskutinis skridimas be batų buvo iš eilės du šimtai aštuntasis.

Banginius gaudys įšvirkštimais

Anglų mokslininkas Dr. Kingsley Noble šiomis dienomis kartu su žinomojo rusų rašytojo Tolstojaus sūnaičiu grafu Ilijum Tolstojum išmėgino naują banginių gaudymo būdą. Iki šiol banginiai buvo gaudomi tam tikromis ietimis, išmestomis iš gaudomųjų laivų. Toks gaudymo būdas buvo tuo nepatogus, kad smigimo vietoje banginių oda dažnai būdavo žymiai sužeidžiama. Dr. Kingsley Noble dabar išgalvojęs iečiai papildomąjį įrengimą, kuris žymiai palengvins banginių gaudymą ir jų oda apsaugos nuo žymesnio sužeidimo.

Dr. Kingsley Noble vietoje ieties smaigalio, įsmingančio į banginio nugarą, sumanęs įrengti ilgą ir smailią injekcinę adatą, kokia paprastai yra vartojama įvairiems įšvirkštimams daryti. Adata esti pripildyta morfijaus, atskiesto kažkokiais senais indėnų nuodais, kurių recepto anglų mokslininkas kol kas dar neskelbia. Gaudant banginius naujaja ietimi, į banginio odą tejsminga tik adata, kuri nė kiek nesugadina banginio odos. Petekęs į banginio kraują morfijus su minėtais nuodais gyvulį apstulbina ir nebeleidžia jam priešintis. Prie tokio apstulbusio banginio lengvai privažiuoja žvėjų laivelis, užmeta kilpą ir jį įtraukia į laivelį. Tuo būdu jau esą pavykę pagauti du banginius.

Netyčia pauksino

Žinomas anglų gydytojas, Londono medicinos fakulteto profesorius ir klinikos direktorius Gibsonas visai atsitiktinai padarė išradimą, kuris turės didelę praktinę reikšmę audimo pramonėje.

Štai jau 30 metų, kai prof. Gibsonas nagrinėja priemones kovai su reumatu. Pastaraisiais mėnesiais jis dirbo norėdamas sudaryti vaistų skiedinį ir, palikęs jį kažkaip nakčiai inde, mokslininkas rytą pamatė, kad skystis yra padengtas plonu aukso sluoksneliu.

Prof. Gibsono būdas turi turėti ypatingą reikšmę įvairiems dalk tams paauksinti ir, svarbiausia, audimo pramonėje siūlams: šilkiniams, lininiams, vilnoniams ir popieriniams. Siūlų paauksinimo vyksmas, trukęs ligi šiol keletą valandų, pareikalaus tik keletos minučių.

Žinoma, jokios alchemijos prof. Gibsono būde nėra. Jis aukso negamina. Į jo skiedinį auksas įvedamas, tačiau aukso sluoksnis, susidaręs skysčio paviršiuje, pasižymi tokiu tankumu ir tuo pat metu tokiu plonumu, kad siūlas pa auksinamas daug kartų greičiau ir taupiau žymiai pigiau.

Kaip praeiviai padėjo vagiui

Vienoje didžiausių Hanoverio miesto gatvių, Vokietijoje, šiomis dienomis įvyko scena, kokią tegalima pamatyti tik sensacinėse detektyvinėse filmose.

Vidudienį gatve ėjo jaunas vienos stambios krautuvės pasiuntinys. Portfelyje nešė į banką 700 markių. Staiga prišoko prie jo nežinomas vyras, ištraukė portfelį ir pasileido bėgti. Jaunuolis leidosi paskui vagį įkandin. Pagaliau prisivijo jį. Prisivijęs kyštelėjo koją bebėgančiam tarp kojų ir tuo būdu parvertė jį. Susikibo abu ant žemės. Kurį laiką pasigrūmė ir galop jaunuoliui pavyko atimti iš vagies portfelį. Pakilęs bėgo su portfeliu. Įvykio vietoje susitelkę praeiviai palaikė laimingai savo firmos portfelį atgavusį jaunuolį vagiu ir keli vyrai tuojau sučiupo jį. Tuo metu atsikėlęs vagis greitai susivokė dėl praeivių klaidos, prišoko prie sulaikytojo jaunuolio, iš naujo ištraukė iš jo portfelį ir vėl pasileido, kiek kojos įkabina. Kol jaunuolis išaiškino jį sulaikiusiems praeiviams klaidą, vagis su portfeliu ir pinigais dingo kaip vandenyje.

„AIDO" REDAKCIJA ir ADMINISTRACIJA: Wilno, ul. Dąbrowskiego 5—1. Telefonas 29-59. Administracija priima nuo 9 iki 13 ir nuo 16 iki 18

REDAKCIJA gaunamus straipsnius ir korespondencijas taiso ir trumpina savo nuožiūra. Nespausdintų korespondencijų ir smulkesnių straipsnių redakcija nesaugo. Rankraščių savo lėšomis negrąžina.

PRENUMERATA: Metams — 3 auks. Užsienyje — 3 doleriai. Atskiro numerio kaina 10 skatikų. Užsienyje dvigubai. Skelbimų kaina: už eilutę ketvirtame puslapy — 20 skatikų už eilutę.

Wydawca-Leidėjas Liudvikas Cicėnas. Drukarnia-Spaustuvė „RUCH" Wilno, Tatarska 6. Telef. 21-83. Redaktor-Redaktorius Vincas Budrevičius.